

Wstrzymanie przez Chiny importu polskiego drobiu

23 stycznia Główny Urząd Celny ChRL opublikował na swojej stronie datowane na 21 stycznia obwieszczenie o wstrzymaniu wszelkiego importu z Polski drobiu oraz produktów drobiowych. Przyczyną zakazu importu jest wykrycie w Polsce ognisk ptasiej grypy³⁴. Chińska agencja prasowa China News już w pierwszych dniach stycznia podała informację o wykryciu w Polsce ognisk wirusa szczepu H5N8. Wskazując na polskie media agencja podała również informację o dokonanym w związku z epidemią uboju 40 tys. sztuk drobiu i przywołała komentarz Andrzeja Danielaka (z Polskiego Związku Zrzeszeń Hodowców i Producentów Drobiu), że zagrożone jest kolejne 350 tys. szt.³⁵ Informacja została szybko powielona przez chińskie media ściśle podlegające KPCh³⁶, propagandowe³⁷ oraz tzw. media komercyjne o zasięgu ogólnokrajowym³⁸. Dotarła ona w efekcie do wiadomości szerszej opinii publicznej. Otwarty z wielkim trudem i po długich staraniach chiński rynek został ponownie zamknięty. Biorąc pod uwagę ostrożność władz chińskich w dopuszczaniu zagranicznych producentów do chińskiego rynku trudno jest określić kiedy i na jakich warunkach polscy eksporterzy będą mogli ponownie podjąć eksport do Chin. Przerwanie ciągłości eksportu ma miejsce w momencie istotnych zmian na rynku chińskim i może mieć wpływ na pozycję polskich firm w przyszłości.

Polski eksport drobiu do Chin

Otwarcie chińskiego rynku na polski eksport drobiu zaowocowało jego dynamicznym wzrostem. Według danych GUS wartość eksportu żywych piskląt i kurcząt z Polski do Chin wzrosła z niespełna 800 tys. USD w 2017 do prawie 4,4 mln USD w 2018, a następnie 10,5 mln USD w pierwszych 11 miesiącach 2019. Eksport mięsa kurzego, a także podrobów mrożonych i schłodzonych wzrósł z nieco ponad 1 mln USD w 2017 do 4,7 mln USD w 2018 i 36,8 mln USD do listopada ub.r. Polskie przedsiębiorstwa wykorzystają również niszę na chińskim rynku i zwiększyły znacząco eksport mięsa z indyków do wartości 2,3 mln USD w 2018 r. oraz do ponad 13 mln USD w pierwszych jedenastu miesiącach 2019³⁹.

Od lipca 2017 r. Polska starała się o ponowne otwarcie rynku chińskiego. Zamknięcie go było spowodowane wykryciem w Polsce w grudniu 2016 ognisk ptasiej grypy. Do końca pierwszej połowy 2018r., czyli przez rok od chwili uznania sytuacji za opanowaną władze chińskie nie zakończyły jednak formalności dopuszczenia polskiego drobiu do rynku. Starania o otwarcie go podejmowali kolejni ministrowie i wiceministrowie rolnictwa, polscy parlamentarzyści oraz przedstawiciele administracji rządowej. Polscy politycy brali udział w spotkaniach z chińskim partnerami oraz w wyjazdach roboczych do ChRL i spotkaniach z władzami. Za otwarciem chińskiego rynku intensywnie lobbowała w Polsce i w Chinach Krajowa Rada Drobiarstwa – Izba Gospodarcza, której przedstawiciele wielokrotnie byli z wizytami w Chinach spotykając się z chińskimi urzędnikami z ministerstwa rolnictwa oraz z przedstawicielami innych odpowiednich urzędów, w tym służb weterynaryjnych. Podejmowano ich także w Polsce. Faktyczne otwarcie rynku chińskiego miało miejsce dopiero w październiku 2018. Na koniec listopada 2018r. Polska była jedynym krajem europejskim, który miał możliwość eksportu drobiu do Chin.

Poważnym problemem dla utrzymania eksportu polskiego drobiu do Chin jest kwestia regionalizacji, czyli wyłączenia z eksportu producentów z tego regionu kraju, w którym wystąpiły przypadki zachorowań, a nie wszystkich producentów z danego państwa. Inne państwa, które również wstrzymały import polskiego drobiu (jak Republika Korea, Japonia, Republika Południowej Afryki) także nie uznają regionalizacji. Jednym z podstawowych warunków do zapewnienia ciągłości i zwiększenia polskiego eksportu do Chin i innych państw azjatyckich jest uzyskanie akceptacji dla zasady regionalizacji, co wymaga przekonania ich, że polskie służby weterynaryjne oraz producenci są w stanie zapewnić minimalizację ryzyka infekcji oraz skuteczne przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się choroby. Ze względu na zasady regionalizacji eksport do państw UE oraz do innych państw, które ją uznają jest oparty na o wiele stabilniejszych podstawach. Ponad 70 proc. polskiego drobiu kierowane jest do odbiorców wewnątrz UE, a kilka procent na Ukrainę i to są kluczowe dla polskich drobiarzy rynki. Eksport do Chin był w I poł. 2019 r. zbliżony do eksportu do Ghany, Hong Kongu i Wietnamu, a niższy od eksportu do RPA⁴⁰.

Zagraniczna konkurencja

W 2018 r. łączna wartość importu mięsa drobiowego do Chin wyniosła ponad 1 mld 140 mln USD⁴¹. Absolutnym liderem pod względem sprzedaży drobiu do ChRL jest Brazylia. Według danych ITC w 2018 r. Chiny sprowadziły z tego państwa drób o wartości ponad 930 mln USD. Wartość importu z drugiej w kolejności Argentyny wyniosła nieco ponad 104 mln USD. Tajlandia (prawie 53 mln USD) i Chile (nieco ponad 49 mln USD). Polska była kolejną z niespełna 1,3 mln USD⁴². Pod względem struktury produktowej w imporcie do Chin dominuje mrożone mięso drobiowe z kurczaków w postaci kawałków i podrobów, które stanowi ponad 99 proc. importu w tej grupie produktowej⁴³. Mięso i produkty innych gatunków drobiu jak kaczki i gęsi niemal nie jest importowane. Chiny sprowadzają niewielkie ilości mięsa z indyków i jakkolwiek jest to atrakcyjna nisza, nie jest to istotny produkt w koszyku przeciętnego chińskiego konsumenta.

Dynamika importu mięsa drobiowego do Chin była w ostatnich latach stosunkowo niewielka. Po wzroście o ponad 38 proc. w 2016 r. w 2017 odnotowano spadek importu o niemal 20 proc., a w 2018 r. wzrost o nieco ponad 10 proc.⁴⁴ Przy mało dynamicznym wzroście wielkości rynku na importowane produkty zagraniczni eksporterzy byli zmuszeni konkurować o tych samych odbiorców, co znacznie podwyższało barierę wejścia na rynek. W 2019 r. sytuacja uległa pewnej zmianie, gdyż import mięsa kurzego i jego produktów wzrósł niemal dwukrotnie⁴⁵. Według danych za pierwsze siedem miesięcy ub.r. czołowi eksporterzy do Chin zwiększyli wartość eksportu, ale udział lidera – Brazylii – spadł z 86 proc. do 70 proc. Tymczasem Argentyna i Tajlandia zwiększyły swój udział w rynku do 10 proc. na każde państwo⁴⁶. Wskazuje to, że eksporterzy mogą zwiększać swoją sprzedaż nie kosztem dotychczasowego udziału konkurentów, ale rywalizując o udział w powiększającym się rynku chińskim. Należy jednak mieć na uwadze, że w 2020 r. i prawdopodobnie latach następnych konkurencja ulegnie zaostrzeniu. Stanie się tak ze względu na otwarcie od listopada ub.r. chińskiego rynku na drób i produkty drobiowe z USA, a od lutego br. również na import żywych ptaków⁴⁷. Polski eksport w 2019 r. rósł dynamicznie, ale znacznie wolniej niż eksport z Tajlandii, która ze względu na ptasią gripę od 2004 r. miała zamknięty dostęp do rynku ChRL.⁴⁸ W ciągu trzech kwartałów 2018 r.

Tajlandia wyeksportowała 16 755 t mrożonych kurczaków i podrobów o wartości prawie 53 mln USD⁴⁹. Tajlandia deklaruje, że jej eksport do Chin w 2019 r. wyniósł ponad 76 tys. t o wartości 221 mln USD⁵⁰.

Chiny importują również niewielkie ilości żywego ptactwa domowego⁵¹. Jego wartość w 2018 r. wyniosła nieco ponad 28 mln USD i praktycznie ograniczała się do importu piskląt i kurcząt⁵². Według chińskich danych import z Polski (4,2 mln USD) ustępował jedynie importowi z Nowej Zelandii (17 mln USD) i Kanady (7,3 mln USD)⁵³.

Chińska produkcja krajowa i perspektywy rynku

Chiny są obecnie drugim co do wielkości producentem mięsa drobiowego na świecie po Stanach Zjednoczonych. Zbliżone do Chin ilości produkuje tylko trzecia Brazylia. Każde z tych państw produkuje więcej niż cała Unia Europejska⁵⁴. Chińskie społeczeństwo jedna jednak również drugim największym po USA konsumentem drobiu, którego popyt przewyższa obecnie produkcję krajową⁵⁵. W najbliższych miesiącach można spodziewać się spadku liczebności drobiu w Chinach spowodowanego przymusowym ubojem ptaków zarażonych ptasią grypą⁵⁶ oraz likwidacją populacji ze względu na braki w dostawach karmy (spowodowanych utrudnieniami w transporcie związanymi z epidemią koronawirusa)⁵⁷. Chińskie władze planują uzupełnianie braków importem, co może być korzystne dla eksporterów z innych państw, w tym również dla oferujących znaczne ilości amerykańskich producentów. Ułatwiając import z USA Pekin może osiągnąć równocześnie dwa cele: zwiększenie podaży drobiu oraz wypełnienie zobowiązań wynikających z niedawnych uzgodnień z Waszyngtonem⁵⁸.

Zwiększone zapotrzebowanie na drób niekoniecznie może jednak przełożyć się na szybkie otwarcie rynku na dostawców z innych państw. Długofalowym celem chińskich władz jest rozwój nowoczesnej produkcji rolnej, ochrona własnych producentów i utrzymanie możliwie jak najniższej zależności od importu⁵⁹. Sprowadzanie mięsa i innych produktów z państw dotkniętych ptasią grypą w krótkim czasie po wygaszeniu ognisk choroby zwiększa zaś ryzyko. Udział importu w ogólnej konsumpcji drobiu w Chinach ma wciąż

niewielkie znaczenie i w 2018 r. wyniósł niespełna 3 proc.⁶⁰ Nie bez znaczenia może być również fakt, że choć stopień ryzyka zachorowania człowieka na ptasią grypę szczepu H5N8 jest niezwykle niski, a szkodliwość choroby niewielka⁶¹, władze ChRL borykają się obecnie z epidemią koronawirusa wśród ludzi również przenoszonego przez zwierzęta⁶². Mogą zatem ze zwiększoną ostrożnością podchodzić do ponownego dopuszczenia produktów z Polski w krótkim czasie po ewentualnym uznaniu Polski za kraj wolny od ptasiej grypy⁶³. Może tak tym bardziej, że w poprzednich latach miały miejsce wypadki śmiertelne spowodowane przez odmianę H5N1 ptasiej grypy i ogniska tej choroby pojawiły się w ostatnich tygodniach w pobliżu Wuhanu⁶⁴.

Chiny są również liczącym się światowym eksporterem drobiu. Jeśli w nieco dłuższej perspektywie będzie miał miejsce wzrost popytu, który pociągnie za sobą wzrost cen może to skłonić chińskich producentów do przekierowania części sprzedaży z eksportu na rynek wewnętrzny, co może choć w niewielkim stopniu złagodzić negatywny wpływ spadku liczebności drobiu w Chinach. W 2018 r. eksport mrożonych, chłodzonych i świeżych kurczaków z Chin spadł o 8 tys. ton do ponad 175 tys. t (wszystkich rodzajów drobiu o ponad 9 tys. t do 221 tys. t⁶⁵) według danych ICT. Według danych USDA w 2019 r. miał miejsce dalszy spadek eksportu mięsa z kurczaków (łącznie mrożonego, chłodzonego, świeżego jak i poddanego obróbce). Eksport ten zmniejszył się o kilkanaście tysięcy t⁶⁶. Istnieją zatem pewne rezerwy, które mogą być przekierowane na rynek krajowy.

Należy również mieć na uwadze, że jeśli dojdzie do rozszerzenia epidemii ptasiej grypy chińscy konsumenci mogą w obawie o możliwość zarażenia zmniejszyć konsumpcję, co wywoła spadek popytu. Taka sytuacja miała miejsce w latach 2016-2017 (odpowiednio o prawie 7 proc. i o ponad 8 proc.). Niewielki, bo wynoszący nieco ponad 1 proc. wzrost miał miejsce w 2018 r.⁶⁷ Od listopada ma również miejsce spadek cen na drób spowodowany najpierw większą podażą związaną ze wzrostem produkcji przed chińskim Nowym Rokiem, a w ostatnich tygodniach gwałtownym spadkiem zakupów ze strony restauracji związanym ze spadkiem popytu z powodu koronawirusa oraz wprowadzeniem na rynek przez producentów znacznych ilości mięsa w związku ze wspomnianymi już masowymi ubojami⁶⁸. Odmienne jednak od lat 2016-2017, kiedy spadek popytu na drób był mniejszy niż spadek

popytu na wieprzowinę i udział drobiu w konsumpcji wzrósł⁶⁹, obecnie popyt na wieprzowinę rośnie i można przewidywać, że w 2020 r. będzie nadal rósł⁷⁰. Jeśli jednak wzrost popytu na wieprzowinę nie zostanie zaspokojony zwiększoną podażą (poprzez dalsze zwiększanie taniego importu lub zwiększenie produkcji krajowej) i będzie miał miejsce dalszy wzrost cen, część konsumentów może zwiększyć zakupy dóbr substytucyjnych, wśród których mięso kurczaków jest najpopularniejsze. Są już widoki na poprawę sytuacji w tej branży⁷¹.

Wnioski

Konsumpcja drobiu w Chinach w dłuższej perspektywie będzie rosła, jednak w najbliższych latach ze względu na silne działania czynników pozacenowych popyt może podlegać znacznym wahaniom. Wstrzymanie importu z Polski ma miejsce w chwili, gdy dotychczasowi eksporterzy zwiększają wielkość eksportu, a nowi gracze szybko zwiększają również udział w rynku jest niekorzystne. Im dłużej polskie przedsiębiorstwa pozbawione są dostępu do rynku tym trudniej będzie im konkurować z przedsiębiorstwami z innych państw i chińską konkurencją, kiedy sytuacja na chińskim rynku ustabilizuje się. W celu uzyskania możliwie szybkiego ponownego otwarcia rynku należy zintensyfikować dialog z odpowiednimi organami chińskiej administracji państwowej oparty na przekazywaniu rzetelnych informacji dotyczących zwalczania ognisk zachorowań oraz próbie dokonania wstępnych ustaleń co do warunków i terminu ponownego wprowadzenia polskiego drobiu do Chin. Wskazane jest również kontynuowanie rozmów o wprowadzeniu zasady regionalizacji, która ustabilizowałaby sytuację polskich eksporterów na chińskim rynku.

Znaczenie eksportu do Chin dla branży drobiarskiej jest ograniczone. Pod względem wielkości konsumpcji chiński rynek wydaje się być niezwykle perspektywiczny. Chociaż jednak import dynamicznie wzrósł w ostatnim roku wciąż ma on niewielki udział w całym rynku. Decyzja o dopuszczeniu danego państwa do rynku czy o wstrzymaniu importu może być podporządkowana czynnikom politycznym. Chiny są istotne dla RP z punktu widzenia dywersyfikacji eksportu, jednak ze względów politycznych i gospodarczych ich stabilność jest dużo niższa niż kluczowych rynków europejskich. Istotne zwiększanie udziału klientów

chińskich w portfolio polskich eksporterów wydaje się ponadto zbyt ryzykowne. Rośnie również dynamicznie konkurencja z innych państw, głównie tych, które mają silną pozycję negocjacyjną jak Stany Zjednoczone, bądź należą do państw bliższych Pekinowi z przyczyn politycznych jak Brazylia i szczególnie Tajlandia. Polscy producenci powinni traktować chiński rynek jako ważny element dywersyfikacji zagranicznego portfola, ale jednocześnie unikać nadmiernej ekspozycji. Prowadzenie przez polskie władze dialogu z ChRL w kwestii ponownego wprowadzenia polskiego drobiu powinno być oparte na przesłankach merytorycznych i technicznych i nie powinno być związane z ustępstwami w istotnych kwestiach gospodarczych i politycznych.

Łukasz Sarek – analityk ds. gospodarki Chin w Ośrodku Badań Azji

³⁴ 海关总署农业农村部公告2020年第11号 (关于防止波兰高致病性禽流感传入我国的公告) (Obwieszczenie Departamentu Rolnictwa Głównego Urzędu Ceł Nr 11 z 2020 r. (Obwieszczenie o zapobieganiu wprowadzenia na teren Chin wysoce patogennego wirusa ptasiej grypy), Strona Głównego Urzędu Ceł ChRL, 23.01.2020, <http://www.customs.gov.cn/customs/302249/2480148/2850707/index.html> [dostęp: 17.02.2020].

³⁵ 波兰东部火鸡感染禽流感 多达4万只禽类或被宰杀 (We wschodniej Polsce z powodu wystąpienia ptasiej grypy wśród indyków dokonano uboju prawie 40 tys. szt. drobiu), China News, 2.01.2020, <https://m.chinanews.com/wap/detail/zw/gj/2020/01-02/9049331.shtml> [dostęp: 17.02.2020].

³⁶ 波兰东部火鸡感染禽流感 多达4万只禽类或被宰杀 (We wschodniej Polsce z powodu wystąpienia ptasiej grypy wśród indyków dokonano uboju prawie 40 tys. szt. drobiu), People.com, 2.01.2020, <http://world.people.com.cn/n1/2020/0102/c1002-31532479.html> [dostęp: 17.02.2020].

³⁷ 波兰东部火鸡感染禽流感 多达4万只禽类或被宰杀 (We wschodniej Polsce z powodu wystąpienia ptasiej grypy wśród indyków dokonano uboju prawie 40 tys. szt. drobiu), Global Times, 2.01.2020, <https://world.huanqiu.com/article/9CaKrnKoFbZ> [dostęp: 17.02.2020].

³⁸ 波兰东部火鸡感染禽流感 多达4万只禽类或被宰杀 (We wschodniej Polsce z powodu wystąpienia ptasiej grypy wśród indyków dokonano uboju prawie 40 tys. szt. drobiu), Sohu.com, 2.01.2020, https://www.sohu.com/na/364246540_123753 [dostęp: 17.02.2020],

波兰东部火鸡感染禽流感 多达4万只禽类或被宰杀 (We wschodniej Polsce z powodu wystąpienia ptasiej grypy wśród indyków dokonano uboju prawie 40 tys. szt. drobiu), Sina.com, 2.01.2020, <https://news.sina.cn/2020-01-02/detail-iihnzhfz9829563.d.html> [dostęp: 17.02.2020]

³⁹ W bazie ITC wykazane są znacznie niższe wartości importu, gdyż nie uwzględniają one wartości towarów w transporcie, które zostały wysłane w ostatnich tygodniach 2018 r., ale w trakcie tego roku nie weszły do obrotu na terenie ChRL. Ponieważ faktyczne otwarcie chińskiego rynku miało miejsce w październiku 2018 dopiero pod koniec roku zostały zrealizowane największe dostawy.

⁴⁰ Sytuacja popytowo-popytowa na rynku drobiu, Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. Biuro Analiz i Strategii, 31.10.2019, http://www.kowr.gov.pl/uploads/pliki/analizy/prog_cen_rynk/Informacja%20o%20sytuacji%20na%20rynku%20drobiu.pdf [dostęp: 17.02.2020]

⁴¹ Dane ITC. Pod pojęciem mięso drobiowe przyjęto produkty sklasyfikowane pod kodem 0207 według Harmonized Commodity Description and Coding System (Harmonized System, HS). Kategoria ta obejmuje mięso ptactwa z gatunku Gallus Domesticus, kaczki, gęsi, indyki i perliczki.

⁴² Różnice w wartości pomiędzy danymi GUS a ITC wynikają z nieuwzględnienia w statystykach importowych do Chin za 2018 towarów w transporcie.

⁴³ Mięso drobiowe z gatunku *Gallus Domesticus*, kawałki i podroby zamrożone (pozycja 020714).

⁴⁴ Pod względem wartości, według danych ITC. Znajduje to również potwierdzenie w danych USDA wyrażonych w tonach.

Zob. *Livestock and Poultry: World Markets and Trade*, strona United States Department of Agriculture, Foreign Agricultural Service, 10.01.2020,

https://apps.fas.usda.gov/psdonline/circulars/livestock_poultry.pdf [dostęp: 17.02.2020].

⁴⁵ Według danych USDA. Do wartości importu mięsa drobiowego z kurczaków według metodologii USDA wlicza się również mięso podane obróbce, w tym gotowane. Wartość importu drobiowego mięsa poddanego obróbce do Chin do roku 2018 jest nieznacząca. Minimalny jest również import drobiu innego niż kurczaki (uwzględniony w wartościach pozycji 0207 HS według danych ITC). W związku z tym dane z tych dwóch baz można traktować jako z grubsza porównywalne dla importu mięsa i innych produktów z kurczaków do Chin. Ze względu na brak (do chwili oddania tekstu) pełnych rocznych danych dotyczących wielkości importu mięsa poddanego obróbce do Chin w bazie ITC za 2019 r. oraz braku danych dla struktury w pozycji 0207 nie można ocenić udziału tych produktów w imporcie do Chin i porównać do danych raportowanych przez USDA. Jednakże struktura importu do Chin w ciągu jednego roku raczej nie uległa drastycznej zmianie. Można więc przyjąć, że dane dla wielkości importu kurczaków według metodologii USDA odzwierciedlają w przybliżeniu wielkość importu kurczaków do Chin według metodologii ITC. Import w ciągu pierwszych 6 miesięcy 2019 r. był porównywalny do importu za cały 2018 r.

Por. *我国鸡肉进口量将创历史新高 (Ilość importowanego do Chin mięsa z kurczaków osiągnie nowy historyczny szczyt)*, Agri Futures, 20.11.2019, <http://www.ncpqh.com/news/getDetail?newsclass=1&id=511719> [dostęp: 17.02.2020].

⁴⁶ *Poultry Quarterly Q4 2019*, RaboResearch, September 2019,

<https://services.rabobank.com/publicationservice/download/publication/token/iEzJPJlbNpk76TRYghRt>

[dostęp: 17.02.2020].

⁴⁷ Dominique Patton, *China approves imports of live poultry from U.S.*, Reuters, 17.02.2020, <https://www.reuters.com/article/us-china-usa-poultry/china-approves-imports-of-all-poultry-poultry-products-from-u-s-idUSKBN2oB07S> [dostęp: 17.02.2020].

⁴⁸ Patpicha Tanakasempipat, *Thai chicken exports to China set to rise amid swine fever outbreak*, Reuters, 19.12.2019, <https://www.reuters.com/article/thailand-poultry/thai-chicken-exports-to-china-set-to-rise-amid-swine-fever-outbreak-idUSL4N28T3oL> [dostęp: 17.12.2020].

⁴⁹ Według źródeł chińskich dane raportowane przez Tajlandię są wyższe – ponad 21 tys. t. Prawdopodobnie większość z tej różnicy wynika z nie uwzględnienia w chińskich statystykach towarów w transporcie.

⁵⁰ Roczne dane według bazy ITC. Wielkości importu w drugiej połowie roku była nieco wyższa niż w pierwszej. Dane dla 2019H1: Chayut Setboonsarng, *Thai chicken sales to China rocket as African swine fever triggers switch away from pork*, Reuters, 18.09.2019, <https://www.reuters.com/article/thailand-poultry/thai-chicken-sales-to-china-rocket-as-african-swine-fever-triggers-switch-away-from-pork-idUSL3N2691M3> [dostęp: 17.12.2020].

⁵¹ Drób domowy żywy – ptactwo z gatunku *Gallus Domesticus*, kaczki, gęsi, indyki i perliczki (pozycja 0105 HS).

⁵² Drób domowy żywy – ptactwo z gatunku *Gallus Domesticus*: o masie nieprzekraczającej 185 g (podpozycja 010511 HS).

⁵³ Według zaprezentowanych wcześniej w tekście danych GUS polski eksport wyniósł 4,4 mln USD. Wyższa wartość na FOB wg danych GUS od wartości podanych przez chińskie władze celne (uwzględniających transport i ubezpieczenia) wynika z niewliczenia jeszcze towarów w transporcie, które nie weszły w 2018 r. do obrotu na terenie ChRL.

⁵⁴ *Livestock and Poultry: World Markets and Trade...*

⁵⁵ 葛倩 (Ge Qian), 2019年鸡肉行业市场发展现状分析 鸡肉行业2019年迎来“高光”年度 (Analiza stanu rozwoju rynku mięsa drobiowego w Chinach w 2019 r. W 2019 branża drobiarska doczekała się roku rozkwitu), Forward. The Economist, 11.02.2020, <https://www.qianzhan.com/analyst/detail/220/200210-a9090a1a.html>, [dostęp: 17.12.2020]

⁵⁶ Choć trudno ocenić na większą skalę czy sytuacja będzie utrzymana pod kontrolą, na razie notowane są nowe wypadki zachorowań w różnych miejscach Chin.

Por. *China culls 18,000 chickens after H5N1 bird flu cases in Hunan province*, Japan Times, 2.02.2020, <https://www.japantimes.co.jp/news/2020/02/02/asia-pacific/science-health-asia-pacific/china-culls-18000-chickens-h5n1-bird-flu-hunan/#.XleRVeko85l> [dostęp: 17.12.2020],

China reports new H5N6 bird flu case in Xinjiang region, Reuters, 20.01.2020, <https://www.reuters.com/article/us-health-birdflu-china/china-reports-new-h5n6-bird-flu-case-in-xinjiang-region-idUSKBN1ZJoX3> [dostęp: 17.12.2020],

新冠肺炎疫情期间 禽流感给养殖户出了道难题 (W czasie epidemii nowego koronawirusa ptasia grypa staje się problemem dla rolników) Sina.com. 11.02.2020.,

<https://finance.sina.com.cn/china/gncj/2020-02-11/doc-iimxyqvz1999027.shtml> [dostęp 17.12.2020].

⁵⁷ Sun Yu, *Coronavirus fears force China into mass chicken cull*, Financial Times, 17.02.2020, <https://www.ft.com/content/4bdf0a4e-4e1f-11ea-95a0-43d18ec715f5> [dostęp: 17.12.2020].

⁵⁸ Wang Cong and Song Lin, *China increases US farm imports, dismissing concerns over meeting goals of phase one trade deal*, Global Times, 16.02.2020, <https://www.globaltimes.cn/content/1179758.shtml> [dostęp: 17.12.2020]

⁵⁹ *Food Security in China*, The State Council Information Office of the People's Republic of China, październik 2019, <http://www.scio.gov.cn/zfbps/32832/Document/1666228/1666228.htm> [dostęp: 17.12.2020].

W tekście można znaleźć informacje o znoszeniu barier celnych na importowane produkty rolne, dopuszczenie zagranicznych producentów do rynku itp., jednak przewodnią zasadą jest samowystarczalność żywnościowa: Jak stwierdzono: „Chinese government has established a national strategy on food security featuring self-sufficiency based on domestic grain production, guaranteed food production capacity, moderate imports, and technological support.”

⁶⁰ *2018年中国鸡肉行业发展现状·产量、进口量明显增长,有效弥补猪肉消费短缺行情 (Stan rozwoju branży drobiarskiej w 2018 r., produkcja i import wyraźnie wzrastają, skutecznie uzupełniają związane z sytuacją w branży niedobory w konsumpcji wieprzowiny)*, chyxx.com, 4.07.2019, <https://www.chyxx.com/industry/201907/755369.html> [dostęp: 17.12.2020]

⁶¹ *Wirus grypy H5N8*, Wojewódzka Stacja Sanitarно-epidemiologiczna w Lublinie, 2.01.2020, <https://wsselublin.pis.gov.pl/?news=422> [dostęp: 17.12.2020].

W przeciwieństwie do szczepu H5N1 odmiana H5N8 nie jest groźna dla ludzi. Jak stwierdza Główny Inspektorat Weterynarii: „Biorąc jednak pod uwagę ewolucyjne pochodzenie wirusów H5N8 od H5N1 oraz generalnie dużą zmienność wirusów grypy, wskazana jest pewna ostrożność, szczególnie u osób zawodowo mających kontakt z drobiem i ptakami dzikimi”.

Zob. *O grypie ptaków*, Główny Inspektorat Weterynarii, <https://www.wetgiw.gov.pl/nadzor-weterynaryjny/o-grypie-ptakow> [dostęp: 17.12.2020].

⁶² *Coronavirus*, World Health Organization, <https://www.who.int/health-topics/coronavirus> [dostęp: 17.12.2020].

⁶³ W poprzednich latach w Chinach kilkadziesiąt osób zmarło w wyniku zarażenia szkodliwym dla ludzi i wysoce śmiertelnym szczepem H5N1 zob.

Cumulative number of confirmed human cases for avian influenza A(H5N1) reported to WHO, 2003-2018, WHO, https://www.who.int/influenza/human_animal_interface/2018_03_02_tableH5N1.pdf [dostęp: 17.12.2020].

W praktyce odzyskanie dostępu do rynku zazwyczaj wymaga dłuższego czasu – przekraczającego trzy miesiące od ostatniego zakażenia.

Por. wymagane przez przepisy OIE na odzyskanie statusu państwa wolnego od ptasiej grypy: *OIE health Standards. Chapter 10.4 Infection with Avian Influenza Viruses*. World Organization for Animal Health, OIE, https://www.oie.int/fileadmin/Home/eng/Health_standards/tahc/current/chapitre_avian_influenza_viruses.pdf [dostęp: 17.12.2020].

⁶⁴ Cissy Zhou, *China reports outbreak of deadly bird flu among chickens in Hunan province, close to coronavirus epicentre of Wuhan*, South China Morning Post, 2.02.2020 [dostęp: 17.02.2020].

⁶⁵ Pod pozycją 0207 HS.

⁶⁶ *Livestock and Poultry: World Markets and Trade...*

⁶⁷ *Stan rozwoju branży drobiarskiej w 2018 r., produkcja i import wyraźnie wzrastają...*

⁶⁸ *Coronavirus fears force China into mass chicken cull...*

⁶⁹ *Stan rozwoju branży drobiarskiej w 2018 r., produkcja i import wyraźnie wzrastają...*

⁷⁰ Mildred Haley, Fred Gale, *African Swine Fever Shrinks Pork Production in China, Swells Demand for Imported Pork*, United States Department of Agriculture Economic Research Service, 3.02.2020, <https://www.ers.usda.gov/amber-waves/2020/february/african-swine-fever-shrinks-pork-production-in-china-swells-demand-for-imported-pork/> [dostęp: 17.12.2020].

⁷¹ 鸡肉概念股上涨，禽业行情有望在二季度恢复 (Akcje firm drobiarskich idą w górę. Jest nadzieja, że sytuacja w branży drobiarskiej poprawi się w drugim kwartale), Beijing News via Sina.com, 19.02.2020, <https://finance.sina.com.cn/roll/2020-02-19/doc-iimxxstf2781429.shtml> [dostęp 17.02.2020].